

בס"ד, ג' אייר התשפ"ו

מנחות צ"ט – שולחנות שלמה, לוחות ושברי לוחות, סדר החלפת הלחם, והתמדה בתורה

שאלות:

1. איך נכון למקם את הכסא של הרב בכיתת הלימוד?

מיקום השולחנות בהיכל לפי רבי

בסוף הדף הקודם ראינו מחלוקת בין **רבי לרבי אלעזר ברבי שמעון** איך היו מונחים עשרת השולחנות של שלמה (בנוסף לשולחן של משה) בבית המקדש, ממזרח למערב (לאורך הבית) או מצפון לדרום (לרוחב הבית).

הגמרא בדף שלנו מקשה על שיטת **רבי** (מזרח-מערב):

מכיוון שהשולחנות צריכות להיות בצד צפון ורוחב ההיכל הוא 20 אמה, "צלע צפון" המותרת היא ברוחב 10 אמות מהכותל הצפוני.

לפי **רבי**, השולחנות מונחים לאורכם (ממזרח למערב), והרוחב שלהם (אמה אחת) כדי לאפשר החלפה תקינה של הלחם, הכהנים צריכים מקום מעבר. ושני כהנים שמוליכים את הלחם כל אחד מערכה אחת, והולכים זה לצד זה, זקוקים למרווח של 2.5 אמות. כמו שראינו בארון, וצריך,

○ 2.5 אמות עבור הכהנים שעוברים מצד צפון של השורה. ורוחב השולחן, ומרווח בין השורה הראשונה לשולחן משה: 2.5 אמות. ועוד מרווח כזה לשורה השניה, ועוד רוחב השולחנות בשורה השניה, והמרווח מדרומם, יוצא 10.5 אמות. כלומר יש חצי אמה חריגה לדרום!

○ הגמרא מתרצת ששולחן משה לא עמד בקו אחד עם שאר השולחנות מבחינת רוחב ההיכל: הוא היה משוך לכיוון מערב (לכיוון קודש הקדשים), ושולחנות שלמה היו מעט יותר לכיוון מזרח. והוא עמד מול הרווח שבין שתי השורות של שלמה. והיה צורך רק במעבר אחד של 2.5 אמות בין השורות.

הגמרא מכנה זאת "כתלמיד היושב לפני רבו" – השולחנות של שלמה עמדו נמוך יותר (לכיוון מזרח) משולחן משה (שהוא הרב) כי בית המקדש היה משופע והמזרח היה נמוך מהמערב.

2. בבית הכנסת אהל אליהו, בחרו רב חדש, האם נכון שהרב הקודם יזוז ממקומו?

השימוש בשולחנות שלמה

הגמרא דנה האם עשרת השולחנות שהוסיף שלמה המלך שימשו בפועל להנחת לחם הפנים:

○ **תנא קמא**: סובר שסידור הלחם נעשה רק על שולחן הזהב של משה שעמד באמצע. עשרת השולחנות של שלמה נועדו לנוי בלבד. כי הפסוק במלכים אומר 'ואת השולחן... או בדברי הימים 'את מנורת הזהב... בלשון יחיד.

○ **רבי אלעזר בן שמוע**: סובר שסידרו על כולם (בסבב), שכן נאמר בפסוק בדברי הימים "את השלחנות ועליהם לחם הפנים". 'את המנורות ונרתיהם... בלשון רבים.

○ **רבי יוסי ברבי יהודה** סובר כמו **תנא קמא** לגבי השולחן ומתרחץ את הפסוקים של **ר"א בן שמוע** שהיו שלושה שולחנות בתהליך ולכן לשון רבים:

- **שולחן של שיש** (לבן כמו כסף) (באולם): בכניסה להיכל. עליו הניחו את הלחם החדש לפני הכנסתו, כדי שיצטנן מחום התנור (השיש לא מרתיח כמו מתכת) ובכך יימנע עיפוש הלחם. (הברייתא מציינת שהשולחן זה נקרא לעיתים "של כסף").
- **שולחן של זהב** (בתוך ההיכל): זהו השולחן של משה, עליו עמד הלחם "תמיד" במשך כל השבוע.
- **שולחן של זהב** (באולם): ביציאתו מההיכל, עליו הניחו את הלחם הישן ושם המתין עד להקטרת בזיכי הלבונה. ולא הניחו על השולחן של השיש: כי הלחם כבר זכה למעלה כשעמד על שולחן הזהב שבתוך ההיכל, אין להוריד אותו לדרגה נמוכה יותר שמעלין בקודש ולא מורידין.

○ והגמרא מביאה את המקורות לכך שמעלין בקודש ולא מורידין:

- **רבי** לומד מהפסוק "וַיִּקַּם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן" שלא מורידין – שמשה רבנו בעצמו עסק בהקמה מתחילתה ועד סופה ולא הניח לכהנים אחרים להשתתף בחלקים המאחרים.
- **רבי אחא בר יעקב** לומד שמעלין בקודש, ממחתות עדת קורח – בתחילה הן שימשו ככלי הקטרה (תשמיש לקודש), ולאחר מכן ציוותה התורה להפוך אותן לציפוי למזבח (חלק מגוף הקודש).

3. יעקב ראה את הרב ראובן עושה חטא, האם מותר לו לגלות את זה?

לוחות ושברי לוחות

הגמרא דנה בתכולת ארון הקודש:

- **רב יוסף** הביא ברייתא שלומדת מהפסוק "אֶשֶׁר נִשְׁבְּרָתָ וְשִׁמְתָם בְּאֲרוֹן", שבארון הקודש הונחו גם שברי הלוחות הראשונים שמשה שבר. ומכאן שתלמיד חכם ששכח את תלמודו מחמת "אונס" (כגון חולי או זקנה) – אסור לנהוג בו מנהג ביזיון. כמו ששברי הלוחות, למרות שנשברו, הונחו במקום המקודש בארון.
- בהקשר הזה **ריש לקיש אמר** מספר מאמרים:
  - "ביטולה של תורה זהו יסודה": לפעמים ביטול הלימוד (לצורך מצוות חיוניות כמו הלוויית המת או הכנסת כלה) נחשב כבניין התורה. הראיה מהפסוק "אֶשֶׁר נִשְׁבְּרָתָ", שהקדוש ברוך הוא אמר למשה: "יישר כוחך ששיברת" – שבירת הלוחות (ביטול התורה) נעשתה למען התורה.
  - **רי"ל לומד** מהפסוק בהושע 'וכשלת היום וכשל גם נביא עמך הלילה' שתלמיד חכם שחטא ("סרח") – לא מבזים אותו בפרהסיא ("כסהו לנביא כלילה"), לשמור על כבודו.
- **ריש לקיש** מזהיר שכל המשכח דבר אחד מתלמודו עובר ב"לא תעשה" (נלמד מהפסוקים "הַשְׁמֵר לְךָ... פֶּן תִּשְׁכַּח" שלשון השמר ופן היא לאו כמו שלמד **רבי אבין בשם רבי אילעא**) ו**רבינא ורב נחמן בר יצחק** אומרים שיש יותר מלאו אחד.

○ הגמרא מדגישה שאם השכחה קרתה מחמת אונס או קושי שהוא לא מצליח ("תקפה עליו משנתו") – אין בזה חטא.

○ רבי יוחנן ורבי אלעזר אומרים שהתורה ניתנה ב-40 יום כמו הנשמה ויצירת הוולד – ללמד שכל המשמר תורתו נשמתו משתמרת.

▪ **תנא דבי רבי ישמעאל** הביא משל לזה מאדם שמסר לעבדו ציפור דרור לשמירה. אם העבד מאבד אותה, האדון לא גובה ממנו כסף אלא נוטל את נשמתו. ככה התורה היא פיקדון יקר, ואיבודו הוא איבוד הנשמה.

4. אפרים מאד עסוק, האם הוא יכול לצאת ידי חובת לימוד 'והגית בו יומם ולילה'?

סדר החלפת הלחם, ומעלת ההתמדה בלימוד תורה

○ המשנה מתארת איך ביצעו את החלפת הלחם בכל שבת בצורה שבה הלחם יהיה נוכח על השולחן ללא הפסק: שמונה כהנים, ארבעה נכנסים עם הלחם והבזיכים החדשים, וארבעה נכנסים לפניהם כדי ליטול את הישנים.

וההחלפה סימולטנית: המכניסים עומדים בצפון והמוציאים בדרום. אלו מושכים את הלחם הישן ואלו מניחים את החדש בו-זמנית. בצורה הזו השולחן לא נשאר ריק אפילו לרגע, לקיים "לפני תמיד". **רבי יוסי** חולק וסובר שגם אם השולחן נשאר ריק לזמן קצר בין הסילוק לסידור – זה כשר.

○ לאחר הקטרת הבזיכים הלחם מתחלק בין משמר הכהנים היוצא למשמר הנכנס. אם יום כיפור חל בשבת, הלחם מתחלק במוצאי שבת.

ואם יום כיפור חל בערב שבת, אוכלים את שער החטאת של יום הכיפורים בליל שבת לאחר הצום כשהוא חי (כי לא ניתן לבשל). הגמרא מציינת שהכהנים ה"בבליים" היו אוכלים אותו חי כי "דעתם יפה" (הם לא איסטניסים). והגמרא בתחילת הדף הבא אומרת שהם היו בעצם אלכסנדרים, ומביאה את הסיבה מדוע חכמי א"י כינו אותם בבליים.

○ לפי **רבי יוסי**, גם אם סילקו את הלחם הישן בשחרית וסידרו את הלחם החדש בערבית – קויים הדין על השולחן "לפני תמיד", ובלבד שהשולחן לא נשאר ריק במהלך הלילה.

○ **רבי אמי** למד מכאן שגם מי שלומד רק פרק אחד בבוקר ופרק אחד בערב – קיים מצוות "לא ימוש ספר התורה הזה מפריך".

רבי שמעון בר יוחאי אמר שאפילו בקריאת שמע של שחרית וערבית אפשר לצאת ידי חובה זו. **ר"ש בר יוחאי** סבר שאסור לומר את זה בפני עמי הארץ כדי שלא יתרשלו בלימודם, אבל **רבא** סובר שדווקא מצווה לפרסם את זה – כדי שעמי הארץ יבינו איזה מעלה יש אפילו ללימוד קצר.

○ **רבי ישמעאל השיב** לשאלת בן דמה האם מותר ללמוד חכמת יוונית אחרי שלמד את כל התורה. שהכתוב אומר "והגית בו יומם ולילה", לכן מותר לך ללמוד חכמת יוונית רק בשעה שאינה לא יום ולא לילה (כלומר – אף פעם).

○ **רבי יונתן חולק** ואומר שהפסוק 'לא ימוש' הוא לא ציווי, אלא ברכה ליהושע שהיו דברי תורה חביבים עליו, והקב"ה בירך אותו, 'לא ימוש ספר התורה הזה מפריך'.

○ **ותנא דבי רבי ישמעאל** לומד מהכתוב באיוב, עד כמה שונה מידת הקב"ה מבשר ודם, שהקב"ה מסית את האדם מדרכי מיתה מגיהנם לדרכי חיים.